

Jaarverslag 2023



Inleiding voorzitter HVOL

Het jaar 2023 was voor de Historische Vereniging Oud Leiden een jaar met veel activiteiten en voorbereidingen voor nog meer activiteiten. En, met een kleine 2400 leden mag je gerust spreken van een bloeiende vereniging.

Alle leden ontvingen in 2023 zoals gewoonlijk het Jaarboek en viermaal het magazine Oud Leiden Nieuws. Wie zich daarvoor had opgegeven, kreeg iedere eerste dag van de maand via de mail de nieuwsbrief met daarin onder meer de agenda van komende gebeurtenissen, het aanbod aan boeken en een maandelijks publicatie over de onvolprezen Jan van Hout.

Maar Oud Leiden is niet een vereniging van louter passieve genietters van de geschiedenis van Leiden en de regio. Vele leden zijn actief in uiteenlopende commissies en werkgroepen. De behartiging van de belangen van ons erfgoed is in goede handen bij de commissies Historisch Karakter van de Stad, Niet-beschermd Erfgoed en Monumentale Kunst uit de Wederopbouwperiode. Er wordt informatie en kennis verzameld in commissies die zich bezighouden met gevelstenen, historische kaarten en belangrijke figuren uit de Leidse geschiedenis zoals Jan van Hout en Dirk van Eck.

Via lezingen, excursies en de verschillende publicaties wordt deze kennis beschikbaar gesteld aan de leden. In 2023 is een oud plan nieuw leven ingeblazen, namelijk het verzorgen van een reeks lezingen over allerlei aspecten van Leiden. Deze cursus Leidologie was een doorslaand succes en kent inmiddels een wachtlijst.

Ten slotte mag niet onvermeld blijven dat de commissie De Stem van Leiden de recente mondelinge geschiedenis ophaalt bij de oudere inwoners van Leiden. Er is voor deze activiteit geen training nodig in het ontcijferen van Oudhollandse geschriften of het interpreteren van bouwplannen. Maar het vraagt wel scholing van de vrijwilligers in zowel interviewtechnieken als het transcriberen en samenvatten van de opgenomen gesprekken.

We verheugen ons op het jaar 2024. In dit jaar wordt herdacht dat het 450 jaar geleden is dat Leiden is ontzet uit het beleg van de Spanjaarden. Natuurlijk vindt u dit terug in onze publicaties en lezingen. Maar er wordt ook hard gewerkt aan de heropvoering van *Het beleg der stad Leyden*, een theaterstuk uit 1774, van de hand van ereburgeres Lucretia van Merken. Naast deze klassieke verbeeldingsvorm gebruiken we ook nieuwe technologie en wel om de verdwenen Stadspoorten zichtbaar te maken. Hoe mooi wordt het om staand voor een lege ruimte via een virtuele weergave de Marepoort te zien of de Hogewoerdse Binnenpoort. Zo maken we geschiedenis op een moderne wijze zichtbaar.

Namens het bestuur wil ik alle leden bedanken voor hun betrokkenheid. We bedanken in het bijzonder de vele actieve leden die zich op allerlei manieren inzetten voor de Vereniging. Zonder hun werk en ondersteuning zou Oud Leiden al snel Historie zijn.

Namens het bestuur van de Historische Vereniging Oud Leiden,

Gerda van den Berg,
Voorzitter.

Bestuur

Tijdens de ALV hebben wij afscheid genomen van drie zeer gewaardeerde bestuursleden. Namelijk van Jan de Vetten, die sinds 2019 als bestuurslid de commissies Jan van Hout en Dirk van Eck vertegenwoordigde. Hij was tevens voorzitter van de commissie Jan van Hout. Daar komt nog bij, dat hij ook is bijgesprongen als inval-penningmeester. Wij zijn hem zeer dankbaar voor al dat werk en hopen nog lang met hem in de vereniging samen te mogen werken.

Marjo Karremans, trad in 2018 als onze penningmeester aan tot het bestuur. Met veel deskundigheid en passie wist zij elk jaar weer de financiën op de rails te houden. Haar gezondheid heeft haar flink parten gespeeld de afgelopen tijd. Aangezien het onvoorspelbaar was, wanneer zij wel of niet in staat was om deze enorm zware functie uit te voeren, trad zij na de ALV met spijt af. We zullen altijd ontzettend veel waardering behouden voor haar geweldige kennis en ervaring en aangename manier van samenwerken.

Adriaan Brandenburg, die in 2015 in de functie van secretaris deel ging uitmaken van het bestuur, heeft dus de maximale zittijd van acht jaar geheel volgemaakt. Naast het reguliere werk van een secretaris, heeft hij allerhande evenementen helpen organiseren, zoals de Dies. We vroegen ons soms af of er wel een commissie bestaat waar hij niet bij betrokken is?

Het bestuur stelde voor om Adriaan Brandenburg te benoemen tot lid van verdienste, dit in verband met zijn vele belangrijke bijdragen aan het werk van de vereniging. Adriaan heeft in zijn bestuursperiode, vooral als secretaris, maar op vele andere manieren belangrijke en tijdrovende werkzaamheden verricht voor de vereniging. De vergadering is het daar unaniem mee eens.

Met de komst van Gerda van den Berg draagt Jan-Jaap de Haan het voorzitterschap aan haar over. Hij zegt het waarnemend voorzitterschap de afgelopen driekwart jaar met plezier te hebben vervuld. Jan-Jaap gaat niet weg, maar blijft aan als vicevoorzitter.

Vervolgens draagt het bestuur Roos Koole en Wilbert Mooren voor als nieuwe bestuursleden. De laatste in de rol van penningmeester.

De vergadering stemt bij acclamatie in met de benoeming van deze drie nieuwe bestuursleden.

Rooster van aftreden per 31 december 2023			
naam	benoemd	1^e termijn	2^e termijn
Gerda van den Berg, voorzitter	2023	2027	
Jan-Jaap de Haan, wnd. voorzitter	2021	2025	
Cees Meijer, secretaris	2022	2026	
Wilbert Mooren, penningmeester	2023	2027	
Marleen Hogendoorn	2021	2025	
Martin Hooymans	2020	2024	
Marijke Tolsma	2022	2026	
Roos Koole	2023	2027	

Vergaderingen

Het bestuur is in het verslagjaar acht keer bijeen geweest, waarvan een keer samen met de (waarnemend) commissievoorzitters. Tijdens deze vergaderingen kwamen onder meer aan de orde:

- Werving bestuursleden
- Aanstelling archivaris
- Jaarrekening en begroting
- Bestemming fondsen
- Status gemeentelijk erfgoed Polderpark Cronesteyn
- Verzoek deel fabriek Diastatische Producten status gemeentelijk monument toe te kennen
- Virtueel zichtbaar maken stadspoorten
- Jubileumjaren 2024 (Leidens ontzet) en 2025 (Universiteit)
- Oud Leiden Nieuws
- Oud Leiden Prijs
- Cursus Leidologie
- Vast agendapunt: stand van zaken werkzaamheden commissies

De Algemene Ledenvergadering

De Algemene Ledenvergadering werd op maandag 27 maart 2023 gehouden in de Foyer van het stadhuis. In totaal waren er 89 leden aanwezig.

In haar toelichting op de Jaarrekening meldde penningmeester Marjo Karremans onder meer dat de vereniging er financieel goed voorstaat. Na deze toelichting las de voorzitter van de Financiële Commissie, Wim Laman, het verslag van zijn commissie voor. Bij de uitgevoerde controles heeft de commissie geen onjuistheden in de boekhouding en de daarop gebaseerde jaarrekening geconstateerd. De commissie adviseerde derhalve de penningmeester decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beheer en het bestuur voor het gevoerde beleid betreffende het boekjaar 2022.



De vergadering kon zich vinden in de toelichting van de penningmeester en het verslag van de Financiële Commissie.

Benoeming nieuw lid Financiële Commissie

De Financiële Commissie bestond dit jaar uit Wim Laman (voorzitter), Louise Tromp en Henk Snijders. Louise Tromp moet statutair aftreden en maakt onder dankzegging voor het vele goede werk plaats voor Eimert van der Vliet, die zich voorstelt aan de vergadering. Met zijn komst stemt de vergadering unaniem in. Zie het verslag van deze ALV op de website van de HVOL.

Na de vergadering volgde een lezing door Christiaan Vogelaar, David Bailly: *Tijd, dood en ijdelheid*.

Lakenloodjes

Adriaan Brandenburg, Steven Engelsman, Marjo Karremans en Jan de Vetten ontvingen een Lakenloodje bij hun afscheid als bestuurslid.

Tijdens de Vrijwilligersborrel is aan Joop Heuzen, Willem Hogendoorn, Ria van der Lecq en Cor Smit het Lakenloodje uitgereikt.



Diesviering

In het verslagjaar vierden we de Dies op zaterdag 4 november in de Hooglandse Kerk.

Er was een ochtendprogramma voor leden met onder andere de Diesrede door Olga van Marion, met medewerking van zangeres Margot Kalse en luitist Earl Christy: *Hoe 'Leids' waren de Leidse liedjes?*

Vervolgens was er de presentatie van het Jaarboekje 2023 door Ed van der Vlist, de Historische Kalender 2024 door Tjerk Trippenree en van het boekje *Leiden, ooit, vroeger en nu* door Arie de Jong.

Na het officiële deel was er in de kerk een markt in het teken van de Leidse geschiedenis, waarbij ook niet-leden welkom waren. Op deze markt waren verschillende HVOL-commissies vertegenwoordigd. Er was een ruim aanbod aan historische publicaties en de Historische Kalender Leiden 2024 werd tegen een gereduceerd tarief te koop aangeboden.



In maart 2023 is het beheer van het HVOL-archief overgegaan van Jan Belt naar Jan de Vetten. Het is de bedoeling om verder te gaan met het verzamelen en veiligstellen van digitale, maar ook papieren documenten die door bestuur en commissies worden aangeleverd. Bij het opslaan van digitale informatie wordt gebruik gemaakt van Sharepoint.

Commissies

Oud Leidenprijs

De Commissie Oud Leidenprijs heeft zich in het verslagjaar voornamelijk beziggehouden met een nieuwe opzet van de verkiezingen. In 2022 werden tijdens de Dies nog twee prijzen uitgereikt waarbij een 'oogst' van vijf jaren (2017 t/m 2021) in de beoordeling was betrokken. Op grond van de opgedane ervaringen en ingewonnen advies heeft de commissie het HVOL-bestuur voorgesteld er een jaarlijks - en dus niet vijfjaarlijks - festijn van te maken en daarmee de 'gang' van de prijzen aan te passen. Het bestuur kon zich in die denkwijze vinden en heeft de commissie gevraagd daar een nieuw plan voor te ontwikkelen.

Vanaf heden elk jaar een Oud Leidenprijs

LEIDEN - De uitreiking van de Oud Leidenprijs krijgt een nieuwe opzet. De HVOL reikt voortaan ieder jaar tijdens haar verjaardag (Dies) een Oud Leidenprijs uit.

Met om het jaar afwisselend de prestigieuze wetenschappelijke en de publieksprijs. Tot nu toe werden de prijzen, bestaande uit een oorkonde en een geldbedrag, eens in de vijf jaar uitgereikt. Eerder wonnen onder anderen Onno Blom, Kees Schuyt en Esther

Mourits de Oud Leidenprijs. Het bestuur van de Historische Vereniging Oud Leiden (HVOL) heeft het ritme van de prijsuitreiking veranderd om tot een betere spreiding te komen. Volgend jaar is als eerste de wetenschappelijke Oud Leidenprijs aan de beurt. De jury kijkt daarvoor naar alle wetenschappelijke publicaties over de Leidse geschiedenis uit 2022 en 2023. Kandidaten kunnen worden voorgedragen via oudleidenprijs@oudleiden.nl. ●

Leids Nieuwsblad

Door de te beschouwen periode te beperken tot twee jaar, kan nu elk van de prijzen eens per twee jaar worden uitgereikt. En daarmee is er (met ingang van 2024) per saldo elk jaar tijdens de dies een feestelijke prijsuitreiking. De traditie dat twee jury's met deskundigen (voor respectievelijk de publieks- en wetenschappelijke prijs) worden samengesteld blijft gehandhaafd. Het ritueel wil dat de jury's eerst een longlist opstellen (iedereen kan suggesties aandragen), waarna een shortlist volgt met potentiële prijswinnaars.

De wetenschappelijke jury draagt uiteindelijk zelf dé winnaar voor aan het

bestuur; de publieksjury selecteert een vijftal kandidaten uit het aangedragen aanbod, waarna het publiek de beslissende voorkeursstem uitbrengt.

Ariadne Schmidt heeft zich inmiddels bereid getoond op te treden als voorzitter van de jury voor de wetenschappelijke prijs 2024. Gerard Kramer is dat voor de publieksprijs 2025.

De Commissie Oud Leidenprijs begeleidt en ondersteunt de beide onafhankelijke jury's en is verantwoordelijk voor de verdere gang van zaken, zoals het bewaken van de voortgang, de publiciteit en de organisatie van de eigenlijke verkiezingen. In verband met de gewijzigde opzet is een nieuw reglement opgesteld en op de HVOL-site geplaatst.

Communicatie

In het verslagjaar werden vier edities van Oud Leiden Nieuws onder de naam OLN uitgebracht. Het bestuur heeft besloten OLN extern te laten produceren, omdat de vorige hoofdredacteur stopte en er geen vrijwilligers konden worden gevonden om dit werk over te nemen. Daarom werd de redactie en productie van OLN dit jaar gecoördineerd door twee professionele krachten, Marijn Kramp en Marjolein Hettinga. De advertentieverkoper, die onlangs is aangetreden, heeft enkele advertenties verkocht. Helaas is hij aan het einde van 2023 gestopt en is er dus een vacature.



De Nieuwsbrief werd traditiegetrouw elke eerste van de maand verstuurd naar zo'n 22.000 lezers, dat zijn 2000 abonnees meer dan vorig jaar. In de Nieuwsbrief staat nieuws over activiteiten, aanbod van boeken uit het 'HVOL-winkeltje' en mededelingen of actualiteiten uit de commissies.

De HVOL is verder actief op X (voorheen Twitter), Facebook, Instagram, YouTube en heeft een eigen website. De icoontjes van de sociale media staan op de website van de HVOL, zodat men in één klik de vereniging kan volgen.

Wat cijfers: op Twitter hebben we nu 2648 volgers, op Instagram inmiddels 654 volgers, op Facebook volgen 1,5 duizend mensen ons en op YouTube hebben we 45 abonnees. Het aantal volgers is op elk kanaal gestegen ten opzichte van 2022.

Onze mediapartner is Omroep Sleutelstad en ons nieuws bieden we daar als eerste aan, voordat we dit naar andere media sturen. Het plan om mediaproducties op deze lokale omroep door te zetten, zijn we gestaakt. Een aanvraag voor een TV-format bij het Leids Mediafonds werd in 2023 helaas niet gehonoreerd, en ook de zoektocht naar vrijwilligers hiervoor is lastig.

Leids Jaarboekje

De zevenkoppige Commissie voor de redactie had in de verslagperiode vijf fysieke bijeenkomsten nodig om een nieuw *Leids Jaarboekje* te realiseren: op 17 januari, 7 maart, 25 mei, 29 augustus en op 14 november troffen de commissieleden elkaar in het gebouw van Erfgoed Leiden en Omstreken. De commissie sloot het jaar af met een informeel bezoek aan de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, op 21 december, waar de voorzitter de leden vergastte op allerlei 'Leidse' handgeschreven boeken. Er vonden geen mutaties plaats in de samenstelling van de redactie.



De redactiecommissie mag zich verheugen in de toestroom van voldoende en velerlei kopij. Dat biedt de mogelijkheid om een gevarieerd jaarboekje samen te stellen, met bijdragen die evenwichtig zijn verspreid over de eeuwen. De redactie meent daarin weer te zijn geslaagd. Naast de schriftelijke neerslag van de Dieslezing 2022 – over onze omgeving in de Romeinse tijd – biedt het *Leids Jaarboekje* 2023 tien artikelen over de geschiedenis van Leiden van middeleeuwen tot nu, gevolgd door de 'Kroniek van Leiden', het 'Bouwhistorisch jaaroverzicht' en de 'Bibliografie van Leiden en omgeving'. De eindredactie was in 2023 opnieuw in handen van de voorzitter.

Tijdens de Dies van de vereniging, op 4 november in de Hooglandse Kerk, heeft de voorzitter het eerste exemplaar van de 115de jaargang van het *Leids Jaarboekje* aan waarnemend burgemeester Peter van der Velden aangeboden.

Historisch Karakter van de Stad

De commissie Historisch Karakter van de Stad heeft in 2023 zesmaal vergaderd. Gedurende het jaar hebben drie personen zich bij de commissie gemeld als (aspirant) lid. De commissie telt op het ogenblik negen actieve leden.

De commissie heeft een aantal jaaroverschrijdende projecten beoordeeld en er zijn nieuwe projecten aan de agenda toegevoegd, waaronder een aantal stedenbouwkundige plannen. Verder zijn er bouwplannen, aanvragen om terrasvergunningen - op het land en op het water - en beleidsstukken aan de orde geweest.

Eén van de langlopende projecten is het bestemmingsplan voor de Humanities Campus, waarvan de tweede versie nu ter visie ligt. In deze plannen zijn de sociale woningen aan de Doelengracht gehandhaafd. De HVOL zal opnieuw bezwaar maken tegen de Singelparkvlonder in de Witte Singel, naast een van de nieuwe onderwijsgebouwen. Over de plannen van de universiteit voor de noordzijde van de bibliotheek van de universiteit is overleg geweest.

Stadspoorten Beleefbaar

In het kader van de uitvoeringsagenda Autoluwe Binnenstad, is de commissie betrokken bij de plannen om het Noordeinde en de Tweede Binnenvestgracht van hinderlijk gestalde fietsen te ontdoen. Het plan is bestaande parkeerplaatsen in de directe omgeving op te heffen, om ruimte te maken voor het bergen van fietsen.

Bij de provincie Zuid Holland is een subsidieaanvraag voor het HVOL-project Leidse Stadspoorten Beleefbaar ingediend. Het thema was subsidie Trekvaarten en de stadspoorten, die in die tijd hoofdstations voor de goederen en reizigers waren. In bijeenkomst van de Erfgoedtafel Provincie Zuid Holland hebben leden van de commissie de Leidse aanvraag toegelicht. Deze subsidie is toegekend. Ook is er een subsidieaanvraag gehonoreerd die, samen met de Stichting Verborgene Stad, in het kader van het Programma Vitale Binnenstad was ingediend. Daarnaast loopt er nog een aanvraag bij het Cultuurfonds.

In het kader van de plannen Herinrichting Noordeinde heeft de HVOL in de Raadscommissie gepleit voor het visueel maken van de stadspoort. Op initiatief van de HVOL is in het kader van dit Leidse Poortenproject aan studenten van het Technasium van het Da Vinci College een



studieopdracht gegeven. Drie werkgroepen hebben voorstellen gedaan de Hogewoerdspoort virtueel weer zichtbaar te maken. Enkele commissieleden hebben samen met de docenten de resultaten gejureerd. Er kwamen originele en bruikbare ideeën uit alle drie - zeer verschillende - studies. Ideeën die de moeite waard zijn om bij de verdere uitwerking van het project te worden meegenomen.

De ontwikkelingen rond het Pesthuis zijn door de eigenaar verder geconcretiseerd. Het plan omvat onder meer vergaderzalen, short stay facilities, kantoren en ruimten voor kunst en cultuur. Er wordt zorgvuldig met het monument omgegaan. Naast het gevangenisgebouw, komt een modern vormgegeven pand met dezelfde volume als de gevangenis. Dit pand zal gebruikt worden als balie annex ontvangstruimte.

Voormalige toren Bourgondië

De Commissie is verder ook betrokken geweest bij de plannen voor de herinrichting van de Jan van Houtkade. In het plan zijn de huidige parkeerplaatsen voor een groot deel verhuisd naar de Zoeterwoudsesingel en is er een vlonder gepland over het water rond de voormalige toren Bourgondië.

De HVOL ondersteunt de zienswijze van het Waterambacht om alle parkeerplaatsen aan de Zoeterwoudsesingel te situeren en de vlonder te vervangen door een wandelpad dat loopt over de locatie van de oude stadsmuur. Hierover is in de raadscommissie ingesproken.

De gemeente Leiden heeft de ontwikkeling van het 3D model Zichtlijnenonderzoek afgerond. Dit model wordt nu ook door de Welstands- en Monumentencommissie gebruikt bij, de door de gemeenteraad aan die commissie opgedragen taak, om het effect van hoogbouw op de historische zichtlijnen te toetsten aan de criteria uit de nieuwe Hoogbouwvisie.

De post coronaterrassen lijken definitief te worden. De eerste aanvragen komen binnen. Op een aanvraag voor een terras op het Hooglandse Kerkplein aan de Nieuwstraat is door de HVOL - in overeenstemming met Heemschut - inmiddels formeel bezwaar gemaakt. Het is de commissie tot nu toe niet gelukt een goed inzicht te krijgen in het huidige terrassenbeleid van de gemeente Leiden.

Leden van de commissies Historisch karakter van de Stad, Kunst uit de Wederopbouwperiode en Onbeschermd Erfgoed hebben overleg gehad met de voorzitter van de Adviescommissie Cultuurhistorie Leiden. Aan de orde zijn onder meer geweest de positionering als adviescommissie van B&W en de representativiteit van de, op de voorzitter na, niet-Leidse commissie.

Huis van Leyden is een prestigieus project om het pand Rapenburg 48 en de daarachter gelegen perceelsgedeelten aan het Pieterskerkhof te transformeren tot een kenniscentrum voor middeleeuwse christelijke kunst. Het is de bedoeling dat de HVOL bij de plannen betrokken blijft.

De Hortus Botanicus heeft ter hoogte van de Sterrewacht een plan ingediend voor een gedeeltelijk verdiept looppad langs het water van de Vijfde Binnenvestgracht, als ongestoorde doorsteek van de hortus rond het openbare terrein van de Sterrewacht. De commissie heeft daarover een overleg gehad met bezorgde omwonenden. Bij de werkzaamheden kwamen restanten van de funderingen van de Blauwe Toren tevoorschijn. Met de Universiteit is contact geweest over een passende reconstructie of visualisatie van die waltoren.

Niet-beschermd Erfgoed

Bij de commissie Niet-beschermd Erfgoed ging veel aandacht naar het afronden van de rapportage met de onderbouwing van het geven van een bredere erfgoedstatus aan het gebied van Park Cronesteyn, respectievelijk aan delen daarvan. Er is een grondige analyse gemaakt van de waarden in het gebied. Het aanbieden van het rapport en het daaraan verbonden verzoek aan B&W om Park Cronesteyn een beschermde status toe te kennen ondervond vertraging. Pas op 25 augustus kon het rapport aan wethouder Yvonne van Delft worden aangeboden, die het op positieve wijze in ontvangst nam. Dit had ruime aandacht in de pers. Het duurde weer tot 7 december voordat er een ambtelijk overleg was om de afhandeling van het verzoek te stroomlijnen. Helaas zal dat pas in 2024 gebeuren.

Tot genoegen van de commissie kwam begin 2023 een tweedelige inventariserende rapportage tot stand over de moderne bouwkunst in Leiden. Dit was opgesteld door Dolf Broekhuizen. Voordat het zo ver was, werd door ELO een informele bijeenkomst voor de HVOL georganiseerd om de aanpak toe te lichten en met elkaar te bespreken hoe het verdere traject kon worden gelopen.

Monumentale Kunst Wederopbouwperiode

In het jaar 2023 lag het zwaartepunt van de activiteiten van de commissie bij de strijd voor het behoud van het glas-in-beton kunstwerk van Jan Menno Meine Jansen uit 1966 in het voormalige belastingkantoor, Stationsplein 107. Sinds 2018 was de commissie hiertoe in overleg met de gemeente, samen met de erven Meine Jansen en met de werkgroep Monumentale kunst van de Erfgoedvereniging Bond Heemschut. In april deelde de gemeente echter mee geen kans te zien om het kunstwerk te herplaatsen. Een plan van architecten Fons Verheijen en Allard Meine Jansen, geïnitieerd door de HVOL, om het kunstwerk te behouden op locatie tussen twee nieuwbouwkavels, werd door de gemeente afgewezen.



In het bestemmingsplan voor het Morspoortgebied werd opgenomen dat het kunstwerk zou worden gesloopt. De gemeente was wel bereid – na inspraak door verschillende personen en organisaties in de raad en mede op verzoek van de gemeenteraad – het kunstwerk gedurende één jaar op te slaan als de HVOL daartoe vóór 1 januari 2024 de geschatte € 250.000 aan kosten zou opbrengen. Vervolgens is de gemeente bereid het kunstwerk te herplaatsen in de openbare ruimte in

het Stationsgebied als er een geschikte locatie wordt gevonden en de HVOL de kosten van herplaatsing draagt. De HVOL kan zich met deze besluiten niet verenigen en is juridische procedures gestart.

In een aantal andere dossiers is positieve voortgang gemaakt. In december werd het ontwerp-bestemmingsplan voor het Bizetpad bekend gemaakt. Dit moet leiden tot herplaatsing van het scherftegelreliëf van Henny Bal (1963) en het ‘speelmuurtje’ van Frans van der Veld (1963). Ook is het plan gepresenteerd voor de nieuwbouw aan de Lammenschansweg 4-6. Daarin is de herplaatsing opgenomen van het omvangrijke gevelplastiek van Jan Baptist Lambert Simon (1958) uit het schoolgebouw ter plaatse.



J.B. Lambert Simon (1909-1987), Compositie van dierfiguren, keramisch reliëf, Lammenschansweg 4-6 (foto: Peter Lamboo)

Aan de Willem de Zwijgerlaan is de voormalige Koningskerk/rouwcentrum Monuta-Van der Luit gesloopt. Twee gevelplastiëken van Henk Tieman (1962) zijn behouden. Twee andere gevelplastiëken zijn helaas al voor de sloop verloren gegaan. Behouden zijn ook een inpandig glas-in-loodraam van eerdere datum en de torenklok. De reliëfs en het raam worden herplaatst in de nieuwe LEAD-gebouwen op die plek. De ramen uit de Sacramentskapel van de Antonius van Paduakerk aan de Boshuizerlaan van Louis Smeets (1966) zijn herplaatst in de kerk van Maria Middelaars aan de Rijndijk. Door de inpandige plaatsing komen ze helaas niet optimaal tot hun recht, maar ze zijn behouden. De Antonius van Paduakerk is voor de eredienst gesloten. Er wordt een oplossing gezocht voor de omvangrijke Paulusramen in de kerk.

De acht manshoge panelen van de Leidse sleutels die in een achthoek de Meelfabriek sierden, zijn daarvan verwijderd. Er wordt gezocht naar een nieuwe bestemming.

Een hoofdpijndossier vormen de drie sgraffito's (betonreliëfs) van Lex Horn (1962), die afkomstig zijn uit het voormalige Clusiuslaboratorium aan de Wassenaarseweg. De afmetingen en het gewicht van de reliëfs bemoeilijken herplaatsing.

Verloren voor Leiden is helaas het wandreliëf van U-profielen (1966) dat Peter Struycken creëerde voor de in 2017 gesloopte school van Mathesis Scientiarum Genetrix aan de Dieperpoellaan. Positief is dat mede door onze bemoeienissen het kunstwerk behouden is. Door toedoen van de kunstenaar is het kunstwerk in oorspronkelijke staat hersteld en geplaatst in Cultureel Centrum Kattendans in Bergeijk.

De Stem van Leiden

Vrijwilligers

Eind 2024 telde de commissie in totaal 38 vrijwilligers. De jongste is 26 jaar, de oudste 80-plus. Eén vrijwilliger verliet afgelopen jaar De Stem.

Om de continuïteit van het interviewen te waarborgen, vond in het voorjaar een wervingsactie plaats, via regionale en lokale media, de sociale media en de website van de HVOL. Maaike van Soest (voorzitter) werd geïnterviewd door omroep Sleutelstad en op de website van die omroep verscheen ook een oproep. Hierop kwamen er elf serieuze reacties. Cees Meijer (secretaris) en Maaike hielden met alle mensen een kennismakingsgesprek. Via een andere weg sloten zich nog twee nieuwe vrijwilligers aan bij de groep.

Van de dertien nieuwe krachten hebben acht personen inmiddels een interview gehouden. Dat gebeurt samen met een vrijwilliger die al langer interviewt.

In de zomer kwam er een ict-vrijwilliger bij, die zich bezighoudt met het online zetten van de interviews. Twee mensen verzorgen nu deze taak voor De Stem.

Interviews

In totaal zijn er in 2023 vijftien interviews online gezet. In het verslagjaar kregen 21 mensen twee interviewers van De Stem op bezoek. Elf interviews daarvan staan inmiddels online. Er wordt nog druk gewerkt aan transcripties. Deze komen in 2024 beschikbaar.

Wachttijst respondenten

Vlak na corona dreigde de wachttijst van te interviewen personen leeg te raken. Momenteel staan er dertig belangstellenden op. De wachttijst bedraagt ongeveer een jaar. Mensen die 90-plus zijn, krijgen voorrang.

Erfgoedhuis Zuid-Holland

In maart hadden Cees Meijer, Peter Vos en Maaike van Soest een gesprek met Marloes Wellenberg, senior adviseur van Erfgoedhuis Zuid-Holland. Zij inventariseert onder andere Oral

History-projecten in de regio. Zij nodigde de commissie uit en wilde alles weten: van interviews tot routing en opslag van de interviews. Marloes Wellenberg gaf de vrijwilligers van De Stem een compliment en ziet deze commissie als een schoolvoorbeeld.

Vergadering

De groep kwam dit jaar slechts één keer bij elkaar om te vergaderen. Streven is om in 2024 twee of drie keer elkaar te zien.

College en training

In juni gaf Bart van der Steen een college en een training Oral History, die door twintig mensen, onder wie veel nieuwe vrijwilligers, werd bezocht.

Een Stem-marktkraam

In september stond er tijdens de Open Monumenten Dagen een kraam van De Stem in het stadhuis. Vrijwilligers van De Stem gaven informatie aan bezoekers. Zeven mensen gaven zich op om geïnterviewd te worden.

Ook tijdens de HVOL-Dies op 4 november waren vrijwilligers weer van de partij achter een kraam. Ook dit keer lieten zeven Leidenaar hun naam achter voor een interview.

Symposia

Afgelopen 2 november vond in Rotterdam de Erfgoeddag Zuid-Holland plaats. Op verzoek het Erfgoedhuis verzorgde Maaïke van Soest samen met Saskia Moerbeek (BMP, knooppunt Spreekende Geschiedenis) en Marloes Wellenberg een workshop Oral History.

Op 8 december bezochten vijf vrijwilligers van de Stem het symposium *Oral History, een stap verder* in Amersfoort. Zij volgden ook een workshop, onder andere over spraakherkenning en transcriberen.



Geveltekens

In het verslagjaar is ons zeer gewaardeerde lid Joop Gijsman overleden. Zijn kennis en ervaring zullen zeer gemist worden. Ook twee andere leden zullen we missen, die de commissie onder meer door verhuizing verlieten.

De Commissie Geveltekens heeft in 2023 zevenmaal vergaderd. De leden van de commissie vinden nog steeds voldoende aanknopingspunten in het achterhalen van de geschiedenis en betekenis van Leidse geveltekens. Ook het vastleggen van geveltekens, gevelstenen, lavasteenstraatnaamborden en snijramen op de kaart van Leiden gaat nog steeds door. Ontdekken, registreren, fotograferen en beschrijven blijven de leden boeien. Ook in 2023 zijn er

weer een aantal parels aan de geschiedschrijving van Leiden toegevoegd. Na publicatie van verhalen op de website komen er gelukkig nog steeds opmerkingen en aanvullingen binnen op de door ons opgeschreven geschiedenis. In het verslagjaar zijn, onder andere naar aanleiding van opmerkingen van bewoners en familieleden, verhalen nog beter gemaakt, zoals bij De Bander, Wasstraat 59, aanpassing familiegeschiedenis, en Hoge Morsweg 104, aanvulling en verbetering tekst en data gevelsteen. De Commissie werd geattendeerd op een onjuiste interpretatie van het plastiek van Frans de Wit, aangeboden door onze vereniging in het Reuvensjaar, aan de gevel van het Rijksmuseum van Oudheden. Op twee hoeken zijn tempels aangebracht en abusievelijk vermeldde wij dat een tempel Ionische zuilen heeft terwijl het Papyrus-bundels betreft. Dit is onder dankzegging aan de melders aangepast.



Een greep uit de pennenvruchten van de Commissie: verhalen bij de gevelstenen van Morsstraat 60 (huis De Bijlen / Pipa), Hogewoerd 101, Morsweg 36 en 38 (Pel), Lokhorststraat 15 (Cecilia Nederbragt), Rapenburg 108 (Reimeringer), Molensteeg 3 (Bik), Zijlsingel 65 (Bolt).

De leden van de commissie lopen vaak aan tegen de beperkingen van de publicatiemogelijkheden in Oud Leiden Nieuws of de Digitale Nieuwsbrief. De beschreven geschiedenis geeft vaak wat langere teksten die niet in één keer geplaatst kunnen worden. Ook is er niet altijd ruimte voor uitgebreid beeldmateriaal, wat bij ons onderwerp nu net zo interessant is. Soms wordt voor de rest van het verhaal naar de website verwezen. Naar de mening van de commissie zou het goed zijn om een paar keer per jaar een verhaal integraal op te nemen.

Via de website en de mail krijgt de commissie regelmatig gemeentegrensoverschrijdende berichten. Zo zijn er contacten met de Vereniging Vrienden van Amsterdamse Gevelstenen, maar ook met de Historische Vereniging Oegstgeest.

De commissie is blij met de stappen die de vereniging heeft ondernomen om het archief van onder andere onze commissie centraal te archiveren. De aanwezige documentatie, verslagen en extra foto's zullen worden ingevoegd in deze omgeving; hiermee is in het verslagjaar een aanvang gemaakt.

Het plan om ergens een 'weesstenenmuur' te realiseren, kon ook in dit jaar niet verwezenlijkt worden. De commissie denkt dat het mogelijk zou moeten zijn om met het nieuwbouwprogramma van de gemeente Leiden een geschikte muur te ontwerpen, waarbij de publieke toegankelijkheid van de weesstenen gewaarborgd dient te worden. Het herplaatsen van weesstenen doet recht aan hun doel, dat niet is in een opslag staan, maar een gevel sieren.

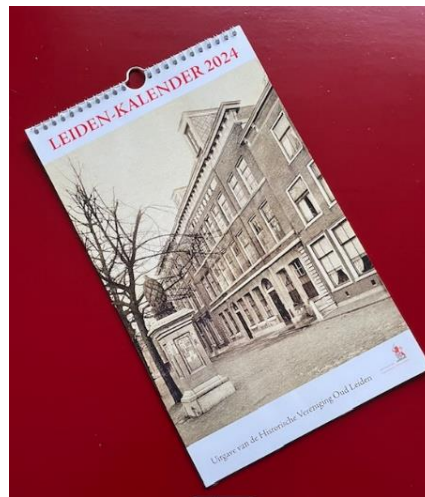
Beeldbank

De Beeldbank van de HVOL blijkt aantrekkelijk voor bezoekers. In het verslagjaar hebben zij 17.600 keer ingelogd, 9.000 meer dan het voorgaande jaar. Dit is een verrassende groei. In totaal zijn 145.000 foto's bekeken. Sommige bezoekers van de beeldbank kijken met een kritisch oog naar de juistheid en volledigheid van de toelichting, en zenden ons hun commentaar. Grote fouten werden niet gesignaleerd. Het zijn voornamelijk details en aanvullingen. Dankzij deze opmerkingen, hoe klein soms ook, verbetert de kwaliteit van het materiaal. Waren er in 2022 nog ruim 80 inzenders, in 2023 is dit aantal verdubbeld tot 165.

Opvallend feit was voorts, dat de Beeldbank in 2023 een grote partij van 3.000 prentbriefkaarten in handen kreeg. Aangezien de collectie in de beeldbank al veel prentbriefkaarten bevat, is de eerste selectie gericht op vermindering van de dubbele foto's. Foto's die niet digitaal worden aangeleverd, worden allereerst gescand. Vervolgens wordt bepaald welke wel en welke niet worden geplaatst. Na deze selectie volgt de kwalitatieve verbetering van de foto's en worden de beschrijvingen toegevoegd.

Na taalkundige controle worden de foto's met beschrijving en andere gegevens openbaar gemaakt. Dit proces is in 2023 afgerond voor tien collecties met samen 1030 foto's. Deze zijn toegevoegd aan het openbare deel van de Beeldbank.

Traditiegetrouw presenteerde de commissie tijdens de Dies van de HVOL de Historische Kalender. Het eerste exemplaar werd aan de burgemeester aangeboden. De kalender heeft als 'bron' een fotoalbum van de NV De Vries & Stevens, gevestigd te Leiden. Een bouwonderneming en later een installatiebedrijf van gas en elektra van rond 1900. Dit album was al een tijdje in het bezit van de Beeldbank. Na een grondige inspectie naar de kwaliteit van de foto's, werd bekeken of de plekjes van de oude foto's wel geschikt waren om daar een nieuwe situatiefoto bij te maken (oftewel vroeger en nu). Na verdere selectie bleef een aantal foto's over waarmee de mooie kalender voor het jaar 2024 werd samengesteld.



Sinds enige tijd is de commissie op zoek naar een nieuwe voorzitter. Joop Heuzen heeft op 31 december de voorzittershamer na meer dan tien jaar definitief neergelegd. Afgesproken is dat Adriaan Brandenburg per 1 januari 2024 als ad-interim het voorzitterschap bekleedt tot een opvolger is gevonden. Vooruitlopend op zijn vertrek ontving Joop Heuzen tijdens de VIP-borrel uit handen van HVOL-voorzitter Gerda van den Berg een Lakenloodje voor zijn jarenlange inzet en vele verdiensten.

Dirk van Eck

De activiteiten van de commissie waren dit jaar nog niet op het voor-Coronaniveau. Er vonden twee vergaderingen plaats, de jaarlijkse lezing werd georganiseerd en er was één Leidse Salon. Gelukkig kreeg de commissie versterking in de persoon van Roos Koole, ook als verbinding met het bestuur van de HVOL. De oude 'verbindingsman' Jan de Vetten bleef als waardevol ervaringsdeskundige behouden voor de commissie.

Op 3 september vond de traditionele Dirk van Eck-lezing plaats in sociëteit Amicitia. In een jaar dat slavernij en kolonialisme in het algemeen in het brandpunt van de belangstelling stonden, werd voor dit onderwerp gekozen. Het werd zelfs een symposium: 'Leiden en de Cariben en Suriname, van slavernij naar emancipatie'. Door Cor Smit, Dennis Bos, Jacintha Groen en Ariadne Schmidt werden in korte bijdragen diverse facetten belicht van dit uitgebreide onderwerp.



Op 26 november was de Leidse Salon gewijd aan de geschiedschrijving over de transformatie die Leiden meemaakte in de periode 1970-1985. De vier onderzoekers, interviewers en auteurs van een toekomstig boek hierover, Arie de Jong, Bart van der Steen, Dik

Toet en Werner Zonderop, belichtten tal van zaken waarmee zij geconfronteerd waren en die soms nog niet geheel uitgekristalliseerd waren. Er vond een levendige discussie met de aanwezigen plaats over diverse facetten, zoals altijd de bedoeling is van een Salon. De Salon was te gast van de Universitaire Bibliotheken. Aan de voorbereidingen van een volgende Salon werd druk gewerkt.

Aan de podcasts werd doorgewerkt. In de loop van het jaar is besloten de technische uitvoering van de podcasts uit te besteden aan professionals.

Leden van de commissie leverden ook informatie aan derden, zoals over de fabriek van diastatische producten aan de Rijndijk en het Olga-bedrijfsverzamelgebouw, voorheen een kalkzandsteenfabriek. Cor Smit en Bart van der Steen waren betrokken bij de organisatie van een stadswandeling langs herinneringsplekken van Rinus van der Lubbe.

Jan van Hout

De commissie heeft in 2023 drie keer vergaderd. Roos Koole heeft als nieuw bestuurslid het voorzitterschap van Jan de Vetten overgenomen. Naast de jaarlijkse lezing zijn in 2023 diverse activiteiten ontwikkeld en/of gerealiseerd.

Jan van Houtlezing

Op 10 december 2023 werd door Dirk Alkemade de Jan van Hout-lezing 2023 gehouden over de persoon Pieter Vreede (1750-1837) in sociëteit Amicitia. Deze lezing, waarin de persoon en rol van Pieter Vreede in de Leidse geschiedenis werd belicht, werd druk bezocht. De lezing riep niet alleen vragen op, een aantal vragenstellers bleek ook enige (verre) familiere verwantschap met hem te hebben.



Op 13 december plaatsten leden van de commissie een witte en een rode roos bij de plaquette van Jan van Hout in de Pieterskerk, om zijn overlijden (in 1609) te herdenken. Inmiddels is ontdekt dat het oorspronkelijk graf van Jan van Hout op een andere plek in de Pieterskerk ligt. De commissie zal de Pieterskerk vragen of onder de Plaquette hier een verwijzing naar kan worden aangebracht.

De commissie heeft in 2023 verder gewerkt aan verschillende projecten die eerder waren gestart. De volgende projecten zijn in 2023 gerealiseerd, twee projecten zullen naar verwachting in 2024 hun beslag krijgen.

Cursus Leidologie

Tussen 28 oktober en 9 december is in samenwerking met Erfgoed Leiden en omstreken (ELO) de eerste beginnerscursus Leidologie georganiseerd. Deze cursus is vooral bestemd voor mensen – nieuw in de stad of hier al langer wonend – die nog niet zoveel weten over de Leidse geschiedenis. Het plan was hier al – met een kleinschalige aanpak van twintig deelnemers - in 2022 mee te starten. Door het uitbreken van corona kon dit echter niet doorgaan. Al in 2022 hadden zich circa 100 belangstellenden aangemeld. Er is besloten de eerder ingeschreven cursisten eerst te benaderen en als zij hiervan afzagen, deelnemers in volgorde van aanmelding aan te schrijven.

De cursus bevatte zes thema's over Leiden: de geschiedenis, de monumenten, het bestuur, de burgers, de kunst en de wetenschap, inclusief 2 rondleidingen in het archief van Erfgoed Leiden



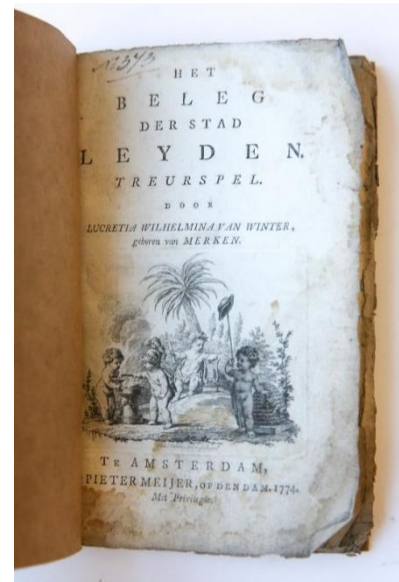
en de Lakenhal. De thema's werden verzorgd door respectievelijk: Rudi van Maanen, Matthijs Burger, Cor Smit, Ariadne Schmidt, Janneke van Asperen en Jos van den Broek. De cursus is afgesloten met een certificaat van deelname dat op de laatste bijeenkomst is uitgereikt door de voorzitter van de HVOL. De ervaringen van de deelnemers zijn positief en hebben de wens geuit om een vervolgcursus op te zetten. Op basis van de

huidige ervaringen en wensen zal in het voorjaar van 2024 de huidige cursus nogmaals worden gehouden. Parallel hieraan zal worden bezien hoe de beginnerscursus structureel zal worden vormgegeven zowel qua opzet als deelnemersaantallen. Tevens zal bekeken worden hoe invulling kan worden gegeven aan de wensen om tot een vervolgcursus te komen.

Toneelstuk het Beleg van de stad Leyden

De Jan van Hout-lezing die in 2022 door Cor de Vries werd gehouden over Lucretia van Merken (1721-1789) heeft geresulteerd in het voornemen om haar bekendste toneelstuk '*Het beleg der stad Leyden*' uit 1774 tijdens het 450-jarig jubileum van Leidens Ontzet in 2024 opnieuw te laten uitvoeren. De HVOL wil op deze wijze een bijdrage leveren aan het culturele onderdeel van dit jubileum, om het feest een inhoudelijke verdieping te geven en het historische besef te vergroten.

Dit voornemen is uitgewerkt in een projectplan. Lucretia van Merken heeft het stuk geschreven in alexandrijnen en op rijm. Regisseur en dramaturg Bart Vieveen heeft het stuk gemoderniseerd en toegankelijk gemaakt met behoud van de oorspronkelijke vorm. Hij zal ook de regisseursrol op zich nemen. De Leidse Schouwburg heeft het toneelstuk geprogrammeerd tussen 19 en 22 september 2024. Voorafgaand aan de toneelvoorstelling worden voor verschillende doelgroepen, zoals jongeren, mensen met een smalle beurs en nieuwe Nederlanders, specifieke activiteiten georganiseerd om het bijwonen van de voorstelling aantrekkelijk te maken. Met de voorgenomen activiteiten hoopt de HVOL in de geest van het 3 oktoberfeest als volksfeest, het ook voor deze groepen aantrekkelijk te maken om de voorstelling bij te wonen. Uiteraard is de realisatie van deze voornemens afhankelijk van voldoende financiële middelen.



Allesomvattende publicatie Jan van Hout

Over Jan van Hout bestaan vele publicaties, die gewijd zijn aan specifieke onderwerpen. Het ontbreekt echter aan één allesomvattende publicatie. Daarom wordt binnen de commissie gediscussieerd of dit wenselijk is, en zo ja in welke vorm en door welke auteur(s).

Leiden, ooit vroeger en nu

Op 25 oktober heeft Arie de Jong het boek *Leiden ooit vroeger en nu* aan de waarnemend burgemeester Peter van der Velden aangeboden. Dit boek is een heruitgave van een fotoboek 'Leiden, voorheen en thans' uit 1973 van Sam Platteel met foto's uit de periode 1900 en 1972. In de heruitgave zijn de foto's uit het boek uit 1973 aangevuld met een foto zoals het er nu (2022) uitziet, waardoor een goed beeld van de ontwikkelingen tussen 1972 en 2022 gevormd kan worden.

De foto's worden toegelicht met een nieuwe tekst. Vanaf december 2022 waren elke maandag de resultaten van dit project te zien in het Leidsch Dagblad.



Evenementen

De commissie Evenementen is druk doende om in het kader van de 450-jarige viering van Leidens Ontzet een divers programma samen te stellen dat de leden van de HVOL ruimschoots de mogelijkheid biedt om van de cultuur-historische aspecten van dit halve eeuwfeest te genieten.

Naast ambitieuze plannen voor de heruitvoering van het toneelstuk *Het beleg der stad Leyden* van de achttiende-eeuwse auteur Lucretia van Merken, staan er in het kielzog daarvan, maar ook op andere vlakken, verschillende plannen op stapel. Zo wordt aan Rapenburg 41, het huis waar Lucretia met haar echtgenoot Nicolaas Simon van Winter woonde een plaquette onthuld, en krijgt het Leids Jaarboekje 2024 een bijzonder feestelijk uiterlijk en inhoud.

Ook de lezingen in het herdenkingsjaar zullen meer dan anders gericht zijn op 1574 én op 1575. In dat jaar immers bestaat de universiteit 450 jaar, en die historische gebeurtenis wil de HVOL vanzelfsprekend niet zonder meer laten passeren.

De organisatie van een dergelijk groot en groots, complex opgezet feest vraagt om extra inspanning van velen. De commissies Communicatie, Jan van Hout en de secretaris werken dan ook nauw samen om van 2024 een memorabel herdenkingsjaar te maken.

Subcommissies

De Commissie Evenementen bestaat uit twee subcommissies: Commissie Lezingen en Commissie Excursies. Over de programmering van excursies en lezingen wordt in gezamenlijk overleg besloten, maar de organisatie ervan is in handen van de respectievelijke commissies.

Commissie lezingen 2023

De hulp en adviezen van de Commissie Communicatie zijn onontbeerlijk voor het welslagen van de lezingen: goede PR immers trekt nieuwsgierigen de zaal in. Minstens zo belangrijk is de communicatie op de eigen website. Die wordt door Frans Wiersma, ook voor de Commissie Evenementen, voorbeeldig bijgehouden!

De lezingen zijn gewoonlijk op een doordeweekse avond; de Lokhorstkerk is een vast adres. Sociëteit Amicitia is in de loop van 2023 een tweede gastvrije stek geworden. De lezingen brachten dit jaar elk gemiddeld zo'n zestig mensen op de been, ongeacht de weersomstandigheden, die meermaals zeer extreem waren! Dat is een iets grotere opkomst dan vorige jaren. Een reden van deze voorzichtige groei kan zijn, dat de lezingen een wat ander karakter hebben gekregen. Zo proberen we een bij het onderwerp passende locatie te vinden: de lezing over de wijk Transvaal bijvoorbeeld, had plaats in de voormalige ambachtsschool aan de Haagweg, met zicht op de wijk.

Ook de vorm van de lezingen is soms wat anders dan men van ons is gewend: het Leids zeemanskoor Rumor di Mare bracht passende liederen ten gehore bij de lezing over historische scheepsbouw. We zijn zelfs in het tot nog toe voor de HVOL onbekende genre van de film gesprongen: een voorstelling van Nico de film in de bioscoop Trianon werd druk bezocht.



Het streamen en verspreiden van de lezingen via het YouTubekanaal is gestaakt. Dat was een noodmaatregel, destijds in het leven geroepen tijdens de corona-lockdown.

Al met al lijken zowel leden als niet-leden hun weg naar de lezingen die Oud Leiden organiseert, ook in 2023 goed hebben kunnen vinden.

Het lezingenprogramma van 2023

Lezing door Kees Schuyt, winnaar van de OLP 2022 – wetenschappelijk:

De bekende en de onbekende prof. R.P. Cleveringa

Lokhorstkerk, 25 januari 2023, 20.00 uur

50 aanwezigen

Lezing door Ariadne Schmidt en Alicia Schriker over de wijk Transvaal:

Transvaal in Leiden: de verwevenheid van koloniale en lokale geschiedenis

De Leidse Lente, Haagweg 4, donderdag 23 februari, 20.00 uur

50 aanwezigen

Lezing door Christiaan Vogelaar, na afloop van de ALV:

David Bailly. Tijd, dood en ijdelheid

Stadhuis, Stadsfoyer, maandag 27 maart, 19.30 uur

Ca. 100 aanwezigen

Lezing door Hans Dirken, m.m.v. Cees Meijer, over De Vogelwijk:

Honderd jaar Vogelenvijk: geschiedenis van een Leidse buurt

Speeltuinvereniging Vogelenvijk, dinsdag 11 april, 20.00 uur

Ruim 50 aanwezigen

Lezing door Sandra Spijkerman over kunst in de openbare ruimte:

Kunst op straat in Leiden: nut, noodzaak en betekenis

Lokhorstkerk, woensdag 10 mei, 20.00 uur

Circa 60 aanwezigen

Lezing door Alexander de Vos over de Leidse stadsboeier, m.m.v. Leids zeemanskoor Rumor di Mare:

Statig beeld op Leidse wateren. De Leidse stadsboeier

Lokhorstkerk, vrijdag 2 juni, 20.00 uur

Circa 100 aanwezigen (incl. de leden van Rumor di Mare)

Filmvoorstelling, i.s.m. André Kapaan en Trianon: Nico de voorstelling

Trianon, zondag 11 juni, 10.30 uur

Volle zaal (meer dan 100 kijkers)

NB Kaartjes à € 10,00 p.p.; opbrengst aan Trianon/Kapaan. Geen kosten voor de HVOL

Dirk van Ecklezing 2023 over Slavernij en emancipatie:

Diverse sprekers: Ariadne Schmidt, Cor Smit, Dennis Bus, Jacintha Groen

Sociëteit Amicitia, zondag 3 september, 14.30 uur

Circa. 50 aanwezigen

OMD-lezing aan de vooravond van de Open Monumenten Dagen 2023 door Bart van der Steen.

OMD-thema: levend erfgoed

‘Zulke studenten heb je gelukkig niet meer.’ Studenten die gloeiende munten gooien vanaf het balkon van Sociëteit Minerva: mythe of werkelijkheid?

Rijksmuseum van Oudheden, Tempelzaal, vrijdag 8 september, 20.00 uur

45 aanwezigen

Lezing door Esther Starkenburg (ELO) over Jonge Bouwkunst:

Kijk eens anders! Het jongste erfgoed van Leiden 1970-1990

Kerkelijk Centrum De Regenboog, Watermolen 1, maandag 18 september, 20.00 uur

Ruim 50 aanwezigen

Week van de Leidse geschiedenis (30 oktober – 4 november)

31 oktober lezing door George Knottnerus over Marinus van der Lubbe:

De man die opstond

Lokhorstkerk, dinsdag 31 oktober, 20.00 uur

66 aanwezigen

2 november P.J. Bloklezing door Kester Freriks en Martijn Storms n.a.v. hun boek over oude topografische kaarten uit de collectie van de UBL:

Grensverkenningen. Langs oude grenzen in Nederland

Lezing i.s.m. Universiteit Leiden en Leidsch Dagblad

Teldersauditorium, donderdag 2 november, 20.00 uur

Circa 60 aanwezigen

3 november Symposium Stichting Historisch Leiden (Dick de Boer). Thema: Dood, begraven en herinneren.

Diverse sprekers

Herengrachtkerk, vrijdag 3 november, 13.45 uur

Circa 100 aanwezigen

4 november Dies HVOL

diesrede door Olga van Marion: Hoe Leids waren de Leidse liedjes?

Hooglandse Kerk, zaterdag 4 november, 10.00 uur

Circa 350 aanwezigen

Lezing door Gert Oostindie over het slavernijverleden en Leiden:

Rekenschap. Kolonialisme, slavernij en Leiden

Lokhorstkerk, woensdag 29 november, 20.00 uur

Circa 50 aanwezigen

Jan van Houtlezing 2023 door Dirk Alkemade over Pieter Vreede:

De Nederlandse Robespierre? Pieter Vreede en de Nederlandse Revolutie

Sociëteit Amicitia, zondag 11 december, 14.30 uur

Circa 75 aanwezigen

Excursies

In 2023 heeft de vijfhoekpige commissie Excursies eindelijk op volle toeren kunnen draaien. De animo voor de excursies was gelukkig weer als vanouds. Regelmatig waren de excursies overboekt en hebben wij inschrijvers moeten teleurstellen.

Rondleiding tentoonstelling Aad Donker

Op 26 februari verzorgde de commissie een rondleiding door het Katwijkse museum. Het Museum besteedde aandacht in de vorm van de overzichtstentoonstelling *After Nature* aan het werk van de Leidse kunstschilder Aad Donker (1967 – 1998). Broer Gijs gaf een mooi inkijkje in de verhalen achter de schilderijen en de band tussen de drie broers. Er waren 23 deelnemers.



Maredijkbuurt

Jan Hengstmengel, buurthistoricus en bewoner van de Maredijkbuurt, heeft op 2 april exclusief voor HVOL leden een wandelexcursie met inleidende presentatie verzorgd.

De Maredijkbuurt ontstond in 1613 op grondgebied van Oegstgeest en nabij de Marepoort. Jan leidde de 21 deelnemers langs nog zichtbare sporen van weleer: eeuwenoude sloten en perceelgrenzen. Ook stelden twee bewoners hun grote tuinen speciaal voor ons open.

Fietstocht blaarkoppen

Op 30 april brachten wij per fiets een bezoek aan Kaasboerderij Sophia Hoeve van familie Warmerdam in Warmond. Deze familie maakt al 400 jaar boter, kaas en karnemelk van raszuivere blaarkoppen. Dit koeienras behoort tot Leidens levend erfgoed. Informatie over het maken van de echte Leidse kaas met stempel en het proeven ervan vormden onderdeel van de rondleiding.



Daarna werd er gefietst naar het Streekmuseum Veldzicht in Noordwijk. Dit museum is gevestigd in boerderij Veldzicht uit 1864. Daar konden de 15 deelnemers verschillende gebouwen, de historische tuinen (o.a. Dodoens Cruydehof), een geriefbosje en twee vijvers bekijken.

Bootexcursie rondje Leiderdorp

Deze boottocht voerde op 2 juni via de Zijl, Dwarswetering en Does en over de Rijn weer terug naar het opstappunt bij restaurant Lot en de Walvis. Bob Reidsma, de directeur van het Leiderdorps Museum, nam de rondleiding voor zijn rekening en vertelde honderduit over de geschiedenis van Leiden en Leiderdorp. Daarbij kwam zowel de geschiedenis van Leiden als van Leiderdorp aan de orde en bleek dat deze door de eeuwen heen nauw met elkaar verbonden is geweest. Er waren 22 deelnemers.

Wandeling over de Rijnsburgerweg deel twee

Wegens de grote animo van vorig jaar werd op 27 september over het tweede gedeelte van de Rijnsburgerweg gewandeld onder leiding van Peter van der Geer. Tijdens de presentatie in zijn eigen huis vertelde Peter volop over diverse panden en de bewoners daarvan en toonde hij beelden van de Rijnsburgerweg, gelegen aan het deel vanaf de rotonde tot aan de kruising met de

Warmonderweg. Vanwege het grote aantal aanmeldingen werd er zowel 's ochtends als 's middags onder zijn leiding gewandeld. In totaal hadden wij 29 deelnemers.

Waalse immigranten

De wandelexcursie op 29 oktober over de komst van tienduizenden vluchtelingen tussen 1577 en 1660 was een groot succes. De inleiding van Piet de Baar, vooral het deel over de Franse achternamen, was uiterst interessant. De wandeling voerde met maar liefst 47 deelnemers langs gevelstenen, gebouwen en hofjes die herinnerden aan de Waalse immigranten. Onze rondleiders waren Piet de Baar, Jos Hooghuis en Walter van Kampen.

Promotie Ondersteuning en Uitvoering

De commissie POU houdt zich bezig met:

- Het werven van nieuwe leden en het verstrekken van informatie over de vereniging
- Het beheer van het boekenbezit van de HVOL ('het winkeltje')
- Het ondersteunen van het bestuur bij de organisatie van de Dies
- De ledenadministratie

Nieuwe leden melden zich vooral via de website, maar ook bij HVOL-lezingen. Bij al deze lezingen - en dat waren er dit jaar heel wat - was de commissie met een informatiestand aanwezig. Een groot deel van de ledenaanwas is te danken aan de werving tijdens de Open Monumentendagen. Met een mooie stand in de hal van het stadhuis, een aantrekkelijke aanbieding voor nieuwe leden en inzet van bestuursleden (en voormalig voorzitter Rens Heruer) als ledenwerbers lukt het meestal om een groot aantal nieuwe leden te werven. Helaas was het aantal bezoekers dit jaar niet zo groot als vorig jaar, waarschijnlijk door de warmte, waardoor het aantal nieuwe leden (40) een beetje tegenviel.

Twee leden van de commissie houden zich bezig met de inventarisatie en verkoop van boeken over de geschiedenis van Leiden via 'het winkeltje'. HVOL-leden kunnen deze boeken met korting kopen. De voorraad bestaat uit boeken die met behulp van de HVOL tot stand zijn gekomen en Leidse boeken die worden gedoneerd, veelal door leden die hun boekenkast willen opruimen. In overleg met de Stichting Historisch Leiden zijn we dit jaar begonnen met de uitverkoop van de vierdelige serie 'Leiden. Geschiedenis van een Hollandse Stad' en de 'Canon van Leiden'. Met een opbrengst van ruim 2650 euro was de verkoop van boeken dit jaar weer een aardige inkomstenbron voor de vereniging. Daarnaast is er voor 360 euro aan entreegelden geïnd, zodat de totale inkomsten via POU ruim 3000 euro bedragen.

In de loop van het jaar hebben wij een aantal boeken mogen ontvangen:

Ambachtsbrief betreffende de Droogscheerders en de Laeken-bereyders der Stadt Leyden, gedrukt bij Pieter van der Aa in 1718.

Het honderdjarig bestaan van de Leidsche Maatschappij van Weldadigheid (1817-1917) uit 1917, door Pier Westerbaan.

Wandalisme, een waarschuwend woord tot allen wien de vaderlandsche kunst onverschillig is, uit 1865, door Dr. C. Leemans.

Deze hebben wij vervolgens weer aan ELO geschonken, waar men er erg blij mee was.

De belangrijkste gebeurtenis van de vereniging is ongetwijfeld de Dies. Na een aantal jaren met specifieke uitdagingen lag er dit jaar een gedetailleerd draaiboek waaruit alle verantwoordelijken hun taken konden afleiden. Voor de commissie POU ging het vooral om de organisatie van de markt, de uitgifte van de jaarboekjes en de verkoop van boeken uit de HVOL-voorraad (dit jaar goed voor ± € 800). Mensen die hun jaarboekje niet konden afhalen, kregen het thuis gestuurd. Bestuursleden brachten de pakketten voor bedrijfsleden rond.

Dit jaar zijn er 121 nieuwe lidmaatschappen geregistreerd (vorig jaar: 138), waarvan 20 duolidmaatschappen. Eind 2023 (peildatum 31 december) bedroeg het totaal aantal lidmaatschappen 2369, waarvan 313 duolidmaatschappen.



Er vertrekken natuurlijk ook leden. Een punt van aandacht is de vergrijzing, want van de 99 uitgeschreven leden zijn er ten minste 26 overleden. Het zou mooi zijn als we wat meer jonge leden zouden kunnen aantrekken.

ICT en Digitale Communicatie

De activiteiten van de ICT-commissie vallen ruwweg in twee terreinen uiteen: zorg dragen voor de technische faciliteiten enerzijds en het uitvoeren en/of begeleiden van inhoudelijke projecten, waarvoor ICT-kennis benodigd is.

Gebruikersbeheer en mailboxen

Het voltallige bestuur maakt nu gebruik van de verenigingsmailboxen. Dat is beslist een mijlpaal te noemen, want alle inkomende en uitgaande mail wordt nu netjes binnen de vereniging gearhiveerd.

Nagenoeg alle commissies waren reeds voorzien van een verenigingsmailbox en het is verheugend om te zien, dat het gebruik daarvan inmiddels is ingeburgerd.

Office 365 – SharePoint

De inrichting van SharePoint als standaard opslagmedium voor onze digitale bestanden vordert gestaag. Zo is bij de indiensttreding van de nieuwe penningmeester het complete archief op de SharePoint veilig gesteld. De voorzitter en secretaris waren reeds volledig in dit nieuwe medium gestapt, wat een belangrijke stap voorwaarts is. Er is dus goede voortgang te melden.

Om het gebruik van onze SharePoint te vergemakkelijken is een workshop “Digitale opslag en beheer van HVOL-bestanden met behulp van Microsoft SharePoint ontwikkeld. Deze is het afgelopen jaar tweemaal gehouden en wordt ook in het komende jaar georganiseerd voor degenen, die dit nodig hebben en nog niet geweest zijn.



How To's

Bij ondersteuning van de gebruikers hoort goede documentatie c.q. goede handleidingen. De collectie How To's, die onze gebruikers helpen om op eenvoudige wijze met onze faciliteiten aan de slag te gaan, is uitgebreid en aangescherpt. En nu meer en meer actieve leden gebruik maken van SharePoint kunnen zij deze collectie ook eenvoudiger vinden.

Technische ondersteuning

De upgrade naar de nieuwe versie van Joomla heeft veel voeten in aarde gehad. Diverse onderdelen bleken -ondanks grondig testen- na de werkelijke overgang toch niet goed te werken, wat enig ongerief teweeg gebracht heeft, doch vooral voor onze webmaster. Gelukkig is vrij snel alles op orde gekomen, zodat de website weer goed functioneerde.

Daarnaast ging het regulier werk van onderhoud aan mailboxen en gebruikersaccounts ook gewoon door.

Het valt nog niet mee om versterking van het team te vinden. Dat zal in het komende jaar een speerpunt worden.

Inhoudelijke ondersteuning en speciale projecten

Met enige regelmaat komen inhoudelijke vragen binnen via info@oudleiden.nl betreffende resultaten van onderzoek, die op de website te vinden zijn. Dit soort vragen wordt altijd beantwoord, daar het doorgaans ook weer een verrijking van onze inhoud betref.

De nieuwe rubriek "Ode aan Jan van Hout" beleeft iedere maand een nieuwe aflevering met aandacht voor zaken, waar Jan van Hout zich indertijd mee bezig hield. Het is een mooi podium om de herinnering aan onze geliefde stadssecretaris levend te houden. De afleveringen zijn na te slaan op: <https://oudleiden.nl/werkgroepen/jan-van-hout-archiefonderzoek/jvhverhalen>

Aanvragen van de Vrijmetselaarsloge La Vertue en het Wereldtheemuseum hebben geleid tot projecten, die ondersteuning bieden bij het nazoeken van wat de diverse panden waren, waar de betreffende personen bijeenkwamen, werkten of woonden. Hierbij is een speciale rol weggelegd voor Historisch Leiden In Kaart (www.historischleideninkaart.nl) dat technisch en inhoudelijk de mogelijkheden biedt om letterlijk en figuurlijk het een en ander in kaart te brengen.

Hetzelfde was het geval bij het Najaarssymposium, waar door middel van een poster- en online-presentatie getoond werd hoe de graven in de diverse kerken in kaart gebracht kunnen worden. Tevens werd daar de primeur gebracht van de ontdekking van Jan van Hout's graf in de Pieterskerk, die een pilaar verder gelegen blijkt te hebben dan gedacht werd bij het positioneren van zijn gedenkteken. Naar aanleiding van deze verkenningen heeft de Stichting Groenesteeg-begraafplaats te kennen gegeven om in gesprek te gaan over de mogelijkheden om ook die begraafplaats digitaal in kaart te brengen.